

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Факультет іноземної філології
Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

III Міжнародної науково-методичної конференції

6 травня 2022 р.

Харків – 2022

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі:

Н.В. Руда – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Л.М. Ямпольська – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

І.А. Скразловська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

К.Є. Жукова – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

О.Ю. Озерська – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Н.С. Самойленко – викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
протокол № 6 від 15.06.2022*

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції, 6 травня 2022 р. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 299 с.

До збірника увійшли матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди, 2022

სამხედრო მოქმედებათა გადაჭრისათვის ბრძოლაში «Восточный вопрос» – в борьбе за решение дипломатических и военных действий европейских государств во второй половине XIX века.....	180
Mosiashvili A., Akhalkatsishvili M. Some Important References to the History of the Jewish People.....	184
Білик Вікторія. Історія і культура Сходу в епістолярній спадщині А.Ю. Кримського.....	186
Везирова Ирада. Роль переписчиков в создании средневековой рукописной книги (на примере сборника «Ресайель» из коллекции Института Рукописей НАН Азербайджана).....	188
Гокв Олег. Шахсевены на русско-иранской границе (по материалам поездки Л.К. Артамонова в 1889 г.).....	191
Гордієнко В'ячеслав, Гордієнко Галина. Єгипетський напрям зовнішньої політики хана Тохтамиша.....	193
Дьякова Елена. Сходознавчі дослідження М.В. Горбаня.....	195
Купчик Олег. Юсиф Везиров та Україна.....	198
Маевская Людмила. Концепция джихада Ибн Таймии как идеологическая платформа современных экстремистов.....	200
Мамедова Рена. Армия Надир-шаха Афшара глазами современников.....	201
Матей Юлія. Іранське посередництво у врегулюванні конфлікту в Нагірному Карабасі (1991–1992 рр.) як фактор розвитку ірано-азербайджанських відносин.....	203
Махмудов Даніел. «Важко пізнати – легко діяти»: політичні погляди Сунь Ятсена в концепції розвитку Китаю.....	206
Мірошніченко Світлана. Бань Чжао – перша жінка-історик Стародавнього Китаю.....	209
Пилипчук Ярослав. Персидская литература от Хулагуидов до Каджаров. Опыт исторической биографистики.....	211
Пугач Вячеслав, Гишко Генадій. Збройні сили мусульманського Єттишару (1872–1878).....	214
Степаненко Станіслав, Сухоставець Леонтій. Серпневий рух 1942 року в Індії: спроба опозиції здобути незалежність, або Підвалини індійського суверенітету.....	216
Сухобокова Ольга. Перші українці в Єгипті.....	218
Цицхвая Валерія. Перші спроби «відкриття Кореї» Сполученими Штатами Америки у 60 – 70-х рр. XIX ст.....	220
Ціватий Вячеслав. Концепт «Схід» і публічна дипломатія Ісламської Республіки Іран (ІРІ) в умовах мондіального світоустрою XX–XXI століття: інституціональний, діаспоральний і міжкультурний аспекти.....	223
Ямпольська Лариса. Причини та фактори радикалізації ісламу в мусульманському суспільстві.....	226

ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА, СОЦІУМ КРАЇН СХОДУ

Malimon Vitaliy. The Main Reasons and Features of Loneliness in Modern Japan.....	230
Ага Хайсам Мухаммад. Халяль як образ життя в Ісламі.....	232
Балобанова Олександра. Проєкт «Схід – Захід» у Каспійському регіоні: початок реалізації (1999–2000 рр.).....	234
Беззубенко Аліна, Пушкаренко Олександра. Хатідже Турхан-султан – остання валіде доби «Жіночого султанату».....	237
Брикова Катерина. Історичне значення американо-корейського договору 1882 року.....	241

БАНЬ ЧЖАО – ПЕРША ЖІНКА-ІСТОРИК СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ

к.і.н., доц. Мірошніченко Світлана Валентинівна

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Бань Чжао – перша китайська жінка-історик і одна з найвизначніших жінок у китайській письмовій традиції. Серед робіт, які її уславили, на перше місце зазвичай ставлять складання останніх двох розділів фундаментального династичного історичного твору, над яким працювало два покоління чоловіків її роду – «Книги Пізньої Хань» («Ханьшу»). Розпочата її батьком, придворним чиновником-конфуціанцем Бань Бяо, і продовжена її братом, знаменитим істориком та поетом Бань Гу, завершена вона була вже Бань Чжао. Китайські історики пізніших часів вважали «Ханьшу» взірцем історичних записів, який зробив родину Бань одним із найвідоміших і найуспішніших придворних кланів часів Східної Хань.

Народилася Бань Чжао приблизно у 45 році н.е. Сім'я видала її заміж ще дівчинкою чотирнадцяти років за дорослого чоловіка, представника місцевої служилої знаті Цао Шишу, який помер досить скоро. Після смерті свого чоловіка Бань Чжао більше не виходила заміж, хоча закон цього вже тоді не забороняв. Дівчина стала займатися наукою, поезією та філософією, цікавилася історією, астрономією, математикою.

Що ж дозволило першій і єдиній жінці-історички стародавнього Китаю здобути настільки міцний авторитет і довіру імператорської родини, щоб не лише завершити складну працю декількох десятирок років, але й стати наставницею для імператриці, її дітей та придворних дам?

Один із предків її родини, оселившись на півночі держави, з часом розбагатів, володіючи тисячами голів коней, корів та худоби [1, с. 32]. Дочка іншого з предків була взята до імператорського палацу. З того часу її родичі мали змогу служити при дворі. Батько вчених Бань Бяо, чиновник при дворі, був прихильником сильної державної влади та возз'єднання країни під керівництвом династії Хань. Бань Бяо почав збирати матеріали з історії попередньої Ханьської імперії. Справу батька продовжив син Бань Гу, який здобув хорошу освіту, але, ставши жертвою мінливої придворної кон'юнктури, був двічі ув'язнений, і у 92 році н.е., знову потрапивши у немилість, помер у в'язниці.

Того ж року Бань Чжао викликають до двору імператора Хе-ді (Лю Чжао), щоб продовжити написання історії династії Хань. Ставши у 106 році н.е. довіреною особою і радницею регентші Ден Суй, яка була фактичною правителькою Китаю при імператорах Шан-ді та Ань-ді, Бань Чжао починає викладати низку класичних наук при дворі.

Через деякий час Бань Чжао здобула посаду очільниці імператорської бібліотеки. На цій посаді, можливо, саме вона налагодила роботу з копіювання старовинних рукописів з бамбукових планок та шовку на нещодавно винайдений папір.

Окрім цього, у розпорядженні жінки-історика були унікальні матеріали, зібрані батьком і братом, в яких вона розбиралася краще за будь-кого з тодішніх істориків. До того ж придворне життя і близькість до трону відчинили їй двері архівів та книгосховищ. Ведучи листування із братами-історіографами (ще один син Бань Бяо, Бань Чао, починав теж як історіограф, хоча славу здобув вже як вдалий воєначальник і дипломат), вона глибоко зрозуміла цілі, завдання та методологію канонічної історії, тому логічно вписала в неї власні розділи та зробила загальну редакцію всього твору.

Отже, написавши разом із братом першу династичну історію тривалістю більше 200 років, Бань Чжао, однак зажила слави не лише відомого історика і філософа із відмінною освітою, необхідною для роботи з історичними документами, але і універсально освіченого інтелектуала. Будучи скромною і працювитою, розуміючи

місце жінки в суспільстві, вона в очах останнього була уособленням всіх найкращих якостей китайської жінки відповідно до конфуціанської моралі. Тому на схилі років майже перед своєю смертю, споглядаючи ознаки майбутньої системної кризи, яка на початку II ст. н.е. розпочинає ширитися Піднебесною, вона складає працю, яка увійшла в історію під назвою «Настанови жінкам» або «Правила для жінок» («Ню цзе»), яка призначалася від початку лише жінкам її родини.

«Настанови жінкам» було включено у знамените «Жіноче четверокнижжя» («Ню си шу») – повчальну колекцію текстів для виховання дівчат, названу так за аналогією зі знаменитим неоконфуціанським «Четверокнижжям», складеним Чжу Сі, за яким чоловіки складали іспити на посаду столичного або провінційного чиновника [2, с. 300].

У вступному слові шанована у всій країні та при дворі жінка так пояснювала своє літературне починання: «Турбота моя про те, що ви, мої дочки, досягнувши віку заміжжя, не отримаєте належної освіти і настанов, не почуєте про правила для заміжніх жінок. Боюся і того, що ви виглядатимете невідповідним чином і накликаєте ганьбу на свій клан.

Зараз я тяжко хвора, життя залишає мене. І коли я розмірковую про те, які ви, щоразу відчуваю жаль. У години відпочинку я склала «Настанови жінкам» у семи розділах. Сподіваюся, ви, дівчата, переписавши для себе кожна по екземпляру, витягнете з цього багато корисного, що принесе вам користь.

На завершення закликаю вас докласти всіх зусиль [до цього]» [3].

Книга була присвячена розповідям про різні чесноти, якими необхідно оволодіти справжній жінці, щоб гармонія в її сім'ї завжди зберігалася. Але постулати класичної китайської родини, а саме підкорення жінки чоловіку та його родичам, скромність, непомітність у товаристві і господарчу майстерність Бань Чжао оновила тезою про необхідність надання дівчаткам такої ж класичної освіти, як і хлопцям. «Навчати лише хлопчиків і не навчати дівчаток — хіба це не означає порушення принципу взаємин між подружжям? «Записи Ритуалів» кажуть, що слід навчити хлопчика читанню у вісім років, а коли він досягне п'ятнадцяти років, повинен він приступати до навчання [конфуціанських наук]. То чому ж ми ігноруємо цей принцип, навчаючи лише [хлопчиків і не навчаючи дівчаток]?» [3].

Лише це, в умовах тих життєвих реалій, в яких перебувала держава та інститут шлюбу, могло б зберегти, на думку авторки, гармонійне подружнє і родинне життя.

«Добитися прихильності хоча б одного чоловіка зветься тріумфом усього життя [жінки]; втратити прихильність хоча б одного чоловіка зветься крахом життя [жінки]» [3].

Інтерпретувати зміст і основний посил цього твору можна по-різному: від класичної позиції щодо моралістичної спрямованості книги із головною тезою про слухняність і повагу по відношенню до найвищої мети – підтримання сімейної гармонії, і до позиції, що ця книга є керівництвом, яке навчає жінок уникати скандалів у молодості, щоб вони могли подолати шлях від слухняної дружини до могутньої вдови.

Однак не можна не констатувати той факт, що ця книга, яка на багато століть стає зразком жіночого шляхетного виховання та прищеплення класичних родинних цінностей, розійшлася на цитати, а реформатори наступних поколінь часто посилалися на неї, щоб обґрунтувати необхідність жіночої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Синицын Е.П. Бань Гу – историк Древнего Китая. М.: ГРВЛ, 1975. 112 с.
2. Мьльникова Ю.С. Четверокнижие для женщин (Ню сы шу). *Общество и государство в Китае*. 2012. Т. 42. Вып. 6 – 1. С. 300.

3. Маслов А.А. Бань Чжао: Наставления женщинам. URL: goo.gl/bVy4xm (дата звернення: 17.04.2022).

ПЕРСИДСКАЯ ЛИТЕРАТУРА ОТ ХУЛАГУИДОВ ДО КАДЖАРОВ. ОПЫТ ИСТОРИЧЕСКОЙ БИОГРАФИСТИКИ

д.и.н. Пилипчук Ярослав Валентинович

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова

Период XIII-XVIII вв. можно по праву считать временем постепенного упадка персидской литературы. Однако это не исключало творчества таких звезд персидской поэзии, как Хафиз Ширази, Джами, Бедиль.

Задачей данного исследования является изучение истории персидских интеллектуалов XIII-XVIII вв.

Заметными поэтами монгольской эпохи в Иране были поэты Маджд ад-Дин Хамгар из Ширази (умер в 1288 г.), Имами из Герата (умер в 1277-1278 гг.), Хумам из Тебриза (умер в 1314 г.). Это были панегиристы, однако они были лишены оригинальности и выглядели эпигонами по сравнению с выдающимися поэтами предыдущих эпох. О них мало что известно, кроме даты смерти. Также упоминались такие поэты, как Баба Афзал и Хусейни Садат. Хусейни Садат в 1318 г. написал свою «Пищу странствующих», где подражал стилю Саади в «Гулистане». Действительно выделялся на их фоне Мухаммед Шабистари, который написал сочинение «Розовый сад тайны» в 1311 г. Сам поэт умер в 1321 г.

Суфием-поэтом был Аух ад-Дин Аухади Марагеи, который написал «Зерцало всего света» в 1332-1333 гг. Это сочинение состояло из 5 тыс. стихов. Автор подражал Санаи. Аухади в жанре газели был предшественником Хафиза Ширази. Свой тахаллус Аухади взял у Аух ад-Дина Кермани, который в 1298 г. написал «Светильник души». Фахр ад-Дин Ибрахим Ираки из Хамадана написал «Диван» на фарси, «Книгу любящих» и «Десять глав». Умер он в ноябре 1289 г. в изгнании в Дамаске.

Одной из заметных фигур в персидской поэзии монгольского времени был Саад ад-Дин б. Шамс ад-Дин б. Мухаммед Низари Кухистани. Родился он в 1247-1248 гг. Этот поэт происходил из обедневшей знатной семьи. Первый учителем поэта был отец, а потом он учился в мектебе Бирджанда. Он исповедовал исмаилитский шиизм. Вместе с Тадж ад-Дином Амидом он входил в окружение Шамс ад-Дина Джувеини. Низари написал «Поединок ночи и дня». Он также написал «Описание пути» и «Книгу норм». «Диван» Низари насчитывает 14 или 15 глав. В нем было 10 тыс. стихов. Умер он в 1320-1321 гг.

Камал ад-Дин Абу-л-Ата Махмуд Муршиди, известный как Ходжа-и Кермани, жил при дворе атабека Кермана. Он прославился касыдой-тарихом, принадлежал к суфиям, в частности к тарикату Казарунийе. Он подражал Санаи. Умер в 1352 или 1361 гг. в Ширазе. Он подражал также стилям Саади и Хафиза Ширази. Его Хамсе состоит из ряда поэтических сочинений.

Амир Махмуд б. Амир Йамин ад-Дин Туграи, более известный как Ибн-и Йамин, был хорасанцем из Фарьюмада. Родился в 1286 г. В 1342 г. он создал свой Диван во время вражды между сарбадарами и куртами. Умер в 1368 г.

Джамал ад-Дин Салман Саваджи был панегиристом династии Джелаиридов. Родился в 1300 г. В своих стихах подражал стилю Анвари и Манучехри. Писал гимны во славу Аллаха, пророка и халифов. Он написал «Книгу о кравчем», а также «Джамшид и Хуршид» в 1361-1362 гг., где сделал римейк сюжета «Хосрова и Ширин» Низами Гянджеви. В 1368-1369 гг. он написал «Книгу о разлуке».